

Μεγαλύτερη ένταση γνώσης και δεξιοτήτων απαιτούν οι θέσεις απασχόλησης στην Ευρώπη

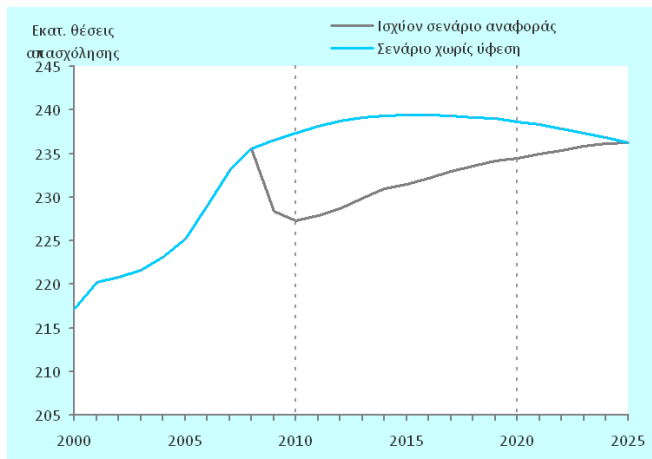
Η Ευρώπη χρειάζεται να αξιοποιήσει καλύτερα τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού της

Η οικονομική κρίση έχει δραματικό αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας - στην καλύτερη των περιπτώσεων, η ανάκαμψη της ανάπτυξης της απασχόλησης στην Ευρώπη αναμένεται να γίνει σταδιακά εντός της επόμενης δεκαετίας.

Υπάρχουν όμως και καλά νέα όσον αφορά τις προοπτικές της απασχόλησης. Σύμφωνα με την τελευταία πρόγνωση του Cedefop για τη ζήτηση και την προσφορά δεξιοτήτων ⁽¹⁾ στην Ευρώπη ⁽²⁾, έως το 2020 θα έχουν δημιουργηθεί περίπου επτά εκατομμύρια περισσότερες θέσεις απασχόλησης - δηλαδή νέες θέσεις, μείον τις θέσεις απασχόλησης που θα χαθούν - από αυτές που υπάρχουν σήμερα, σε πείσμα της ύφεσης. Εκτιμάται επίσης ότι θα ανοίξουν άλλες 73 εκατομμύρια θέσεις εργασίας για να αντικατασταθούν τα άτομα που συνταξιοδοτούνται ή αλλάζουν απασχόληση. Έτσι, οι διαθέσιμες θέσεις απασχόλησης την επόμενη δεκαετία προβλέπεται ότι θα ανέλθουν σε περίπου 80 εκατομμύρια.

Το ερώτημα όμως είναι αν διαθέτουμε τις κατάλληλες δεξιότητες για να τις καλύψουμε.

Πίνακας 1: Αντίκτυπος της ύφεσης στην απασχόληση (ΕΕ-27+) ⁽³⁾

Μπορεί να αναμένονται πολλές νέες θέσεις απασχόλησης, παραμένει όμως το γεγονός ότι αυτές θα είναι κατά 10 εκατομμύρια λιγότερες από ό,τι υπολογιζόταν πριν από την έλευση της κρίσης. Με βάση το σενάριο μιας μέτριας ανάκαμ-

⁽¹⁾ Η πρόγνωση χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Progress - το κοινοτικό πρόγραμμα για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη (2007-13), το οποίο τελεί υπό τη διαχείριση της ΓΔ Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ισότητα των ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽²⁾ Η νέα πρόγνωση καλύπτει 29 ευρωπαϊκές χώρες (ΕΕ-27, Νορβηγία και Ελβετία), οι οποίες αναφέρονται ως ΕΕ-27+.

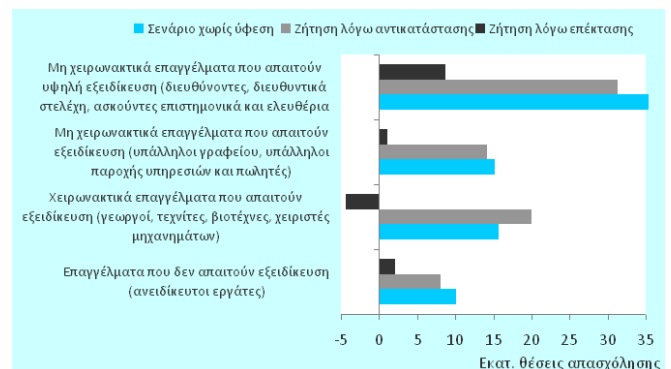
⁽³⁾ Τα στοιχεία για το 2008 και το 2009 είναι κατ' εκτίμηση.

ψης, η απασχόληση το 2020 ενδέχεται να βρίσκεται λίγο κάτω από την τιμή ρεκόρ των 235 περίπου εκατομμυρίων θέσεων απασχόλησης που επιτεύχθηκε το 2008 (πίνακας 1).

Επαγγέλματα μεγαλύτερης έντασης γνώσης και δεξιοτήτων

Αν και θα υπάρξουν ευκαιρίες απασχόλησης σε όλους τους τύπους επαγγελμάτων, όπως δείχνουν οι πρόσφατες τάσεις οι περισσότερες νέες θέσεις απασχόλησης, που προβλέπεται να ανέλθουν σε 8,5 εκατομμύρια, θα προσφέρονται σε επαγγέλματα που χαρακτηρίζονται από ένταση γνώσης και δεξιοτήτων, όπως οι υψηλού επιπέδου διοικητικές και τεχνικές θέσεις απασχόλησης (πίνακας 2).

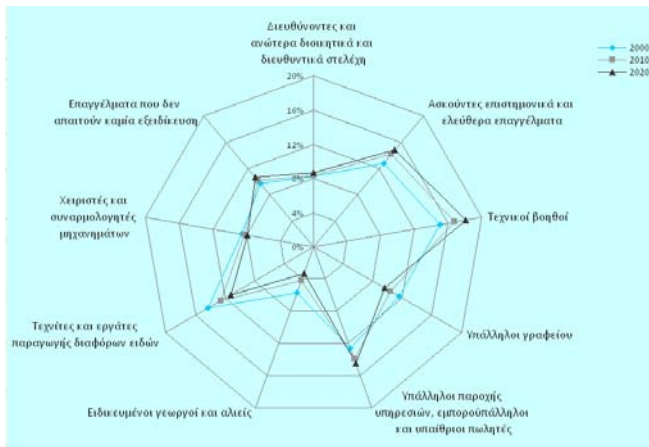
Πίνακας 2: Μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης (ΕΕ-27+)

Ο αριθμός των εξειδικευμένων, μη χειρωνακτών, εργαζομένων δεν αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά, όμως η διάθροιση των θέσεων απασχόλησης στην κατηγορία αυτή θα αλλάξει. Η ζήτηση για επαγγέλματα όπως οι υπάλληλοι γραφείου εκτιμάται ότι θα μειωθεί κατά ένα εκατομμύριο περίπου, όμως για δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών όπως οι πωλήσεις, η ασφάλεια, η τροφοδοσία (catering) και η περίθαλψη μπορεί να αυξηθεί η ζήτηση κατά δύο εκατομμύρια θέσεις εργασίας.

Η ζήτηση για τα επαγγέλματα που δεν απαιτούν εξειδίκευση αναμένεται να αυξηθεί κατά δύο εκατομμύρια. Ωστόσο, στην κατηγορία των ειδικευμένων χειρωνακτών εργαζομένων προβλέπεται ότι θα χαθούν τέσσερα εκατομμύρια θέσεις απασχόλησης. Πολλές από αυτές πιθανότατα θα αφορούν εργασίες ρουτίνας που θα αντικατασταθούν από νέες τεχνολογίες. Οι αλλαγές αυτές σηματοδοτούν τον κίνδυνο πώλωσης της απασχόλησης, ήτοι αυξημένη ζήτηση στο άνω και κάτω άκρο των επαγγελμάτων και μείωση ή αποελαμμάτωση στο κέντρο (πίνακας 3).

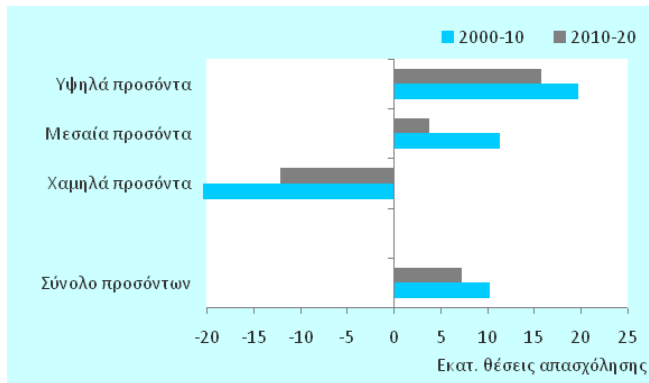
Πίνακας 3: Μεταβαλλόμενη επαγγελματική διάρθρωση (EE-27+)

Μεγαλύτερη ζήτηση για επαγγελματικά προσόντα

Σύμφωνα με τις προβλέψεις, η ζήτηση για δεξιότητες (με τεκμήριο τα τυπικά προσόντα) πιθανότατα θα εξακολουθήσει να αυξάνεται. Ο χαρακτήρας της βιομηχανικής και τεχνολογικής αλλαγής αυξάνει τη ζήτηση για εργαζομένους υψηλής και μεσαίας εξειδίκευσης, σε βάρος όμως των εργαζομένων χαμηλής εξειδίκευσης (πίνακας 4).

Πίνακας 4: Ζήτηση για επαγγελματικά προσόντα, καθαρή μεταβολή (EE-27+)

Στην πράξη, η προσφορά δεξιοτήτων επηρεάζει και την εξέλιξη της απασχόλησης. Οι προβλέψεις για την απασχόληση ανά επίπεδο προσόντων βασίζονται στην υπόθεση ότι οι ιστορικές τάσεις θα συνεχιστούν ως ένα μεγάλο βαθμό και στο μέλλον. Τούτο σημαίνει ότι θα συνεχίσει να αυξάνεται η ζήτηση για άτομα υψηλής και μεσαίας εξειδίκευσης ακόμη και σε επαγγέλματα χαμηλότερου επιπέδου, ενώ η ζήτηση τα άτομα με χαμηλά (ή καθόλου) τυπικά προσόντα θα συνεχίσει να μειώνεται. Ένα ακόμη αποτέλεσμα θα είναι η αναβάθμιση των δεξιοτήτων σε πολλές θέσεις απασχόλησης τις οποίες κατείχαν προηγουμένως άτομα χαμηλής εξειδίκευσης.

Ως εκ τούτου, η ζήτηση για άτομα υψηλής εξειδίκευσης προβλέπεται να αυξηθεί τουλάχιστον κατά 16 εκατομμύρια, ενώ η ζήτηση για άτομα χαμηλής εξειδίκευσης αναμένεται να μειωθεί περίπου κατά 12 εκατομμύρια. Το μερίδιο των θέσεων απασχόλησης που απαιτούν προσόντα υψηλού επιπέδου θα

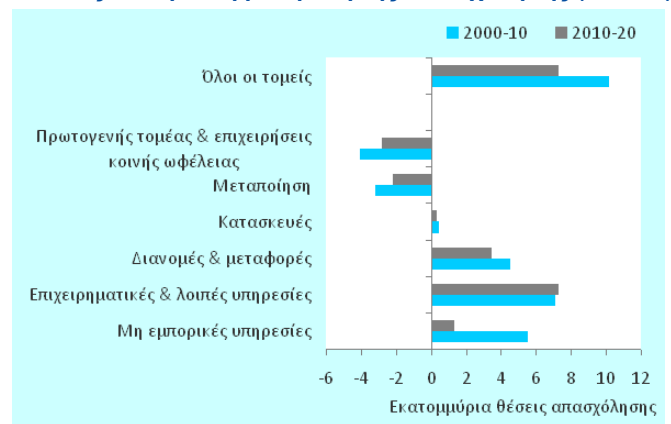
αυξηθεί από 29 % το 2010 σε περίπου 35 % το 2020, ενώ ο αριθμός των θέσεων απασχόλησης που απευθύνονται σε άτομα με χαμηλά προσόντα θα μειωθεί από 20 % σε 15 %. Το μερίδιο των θέσεων απασχόλησης που απευθύνονται σε άτομα με προσόντα μεσαίου επιπέδου θα παραμείνει σημαντικό, ήτοι περίπου 50 %.

Συνεχιζόμενη αυξητική τάση των θέσεων απασχόλησης στον κλάδο των υπηρεσιών

Οι περίοδοι ύφεσης συχνά επισπεύδουν τις αλλαγές στους διάφορους τομείς της οικονομίας. Έτσι προβλέπεται ότι οι τάσεις μετάβασης από τις πρωτογενείς και τις βασικές μεταποιητικές δραστηριότητες στην οικονομία των υπηρεσιών θα συνεχιστούν, όπως και πριν από την κρίση.

Προβλέπεται σημαντική μείωση της απασχόλησης στους πρωτογενείς τομείς, με απώλεια περίπου 2,5 εκατομμυρίων θέσεων απασχόλησης, ιδίως στον τομέα της γεωργίας. Άλλες δύο εκατομμύρια θέσεις απασχόλησης αναμένεται να χαθούν στους τομείς της μεταποίησης και της παραγωγής. Αύξηση της απασχόλησης αναμένεται κυρίως στις υπηρεσίες (κατά επτά εκατομμύρια θέσεις περίπου), και ιδίως στις εμπορεύσιμες υπηρεσίες. Σημαντική αύξηση αναμένεται επίσης στους τομείς της διανομής και των μεταφορών. Όμως η αύξηση της απασχόλησης σε μη εμπορικές υπηρεσίες, όπως η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση, αντισταθμίζεται από τη μείωση της ζήτησης εργατικού δυναμικού στη δημόσια διοίκηση λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών (πίνακας 5).

Πίνακας 5: Τομεακή μεταβολή της απασχόλησης (EE-27+)

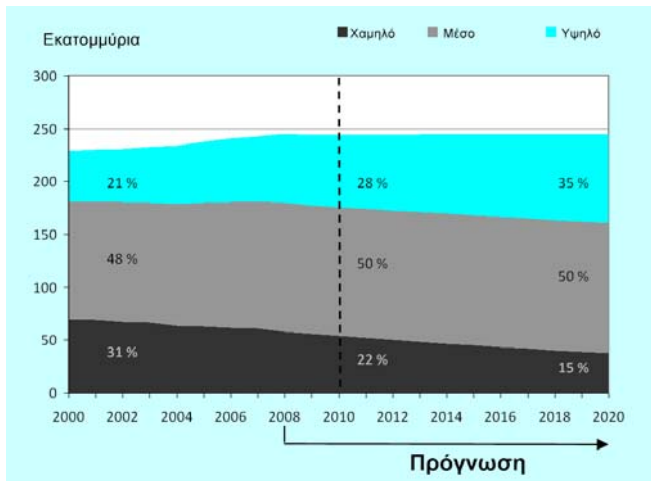
Θα έχουν οι Ευρωπαίοι τις κατάλληλες δεξιότητες;

Η προσφορά εργασίας ανά επίπεδο προσόντων προκαθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από δημογραφικούς παράγοντες και από ειλημμένες αποφάσεις στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Τα περισσότερα άτομα ηλικίας 15 έως 24 ετών ακόμη βρίσκονται στη διαδικασία απόκτησης επαγγελματικών προσόντων.

Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας άνω των 15 ετών στον ενεργό πληθυσμό με προσόντα υψηλού και μεσαίου επιπέδου θα αυξηθεί, καθώς στους κατόχους πανεπιστημιακών ή ισοδύναμων τίτλων αναμένεται να προστεθούν άλλα 16 εκατομμύρια άτομα. Η προσφορά στην περίπτωση των ατόμων με προσόντα μεσαίου επιπέδου, κυρίως προερχόμενα από την επαγγελματική κατάρτιση, αναμένεται να παρoυσιάσει πολύ

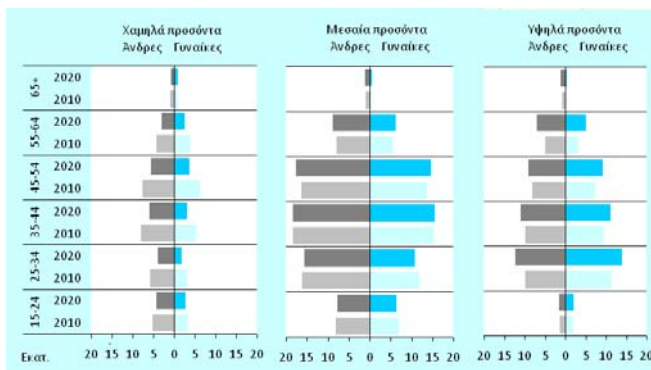
μικρότερη αύξηση (κατά ένα εκατομμύριο περίπου) – αλλά τα άτομα αυτά θα εξακολουθήσουν να αντιπροσωπεύουν το 50 % του εργατικού δυναμικού. Ο αριθμός των ατόμων χαμηλής εξειδίκευσης προβλέπεται να μειωθεί κατά 15 εκατομμύρια, καθώς στην αγορά εργασίας εισέρχονται νέοι με υψηλότερη εξειδίκευση και εξέρχονται πολλά άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με λιγότερα προσόντα (πίνακας 6).

Πίνακας 6: Οι τάσεις στην προσφορά ανά επίπεδο προσόντων για το εργατικό δυναμικό ηλικίας 15+ ετών (EE-27+)

Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες αναμένεται να διαθέτουν περισσότερα επαγγελματικά προσόντα από τους άνδρες στο μέλλον, αν και όσον αφορά τα προσόντα μεσαίου επιπέδου τα ποσοστά αύξησης είναι μεγαλύτερα στους άνδρες από ό,τι στις γυναίκες (πίνακας 7). Η μείωση του αριθμού των ατόμων με χαμηλού επιπέδου προσόντα αναμένεται να είναι εντονότερη στις γυναίκες από ό,τι στους άνδρες.

Πίνακας 7: Εργατικό δυναμικό ανά ηλικία, φύλο και επαγγελματικά προσόντα (EE-27+)

Ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 25 ετών και άνω με προσόντα υψηλού επιπέδου θα αυξηθεί σημαντικά. Η μεγαλύτερη αύξηση αναμένεται σε όσους είναι 25-34 ετών. Ο αριθμός των ατόμων που διαθέτουν προσόντα μεσαίου επιπέδου θα μειωθεί στις ηλικίες έως 34 ετών και θα αυξηθεί στους άνω των 35. Το στοιχείο αυτό αποτυπώνει τη γήρανση του εργατικού δυναμικού και το γεγονός ότι τα άτομα νεαρότερης ηλικίας διαθέτουν κατά κανόνα καλύτερα προσόντα. Οι άνω των 55 ετών

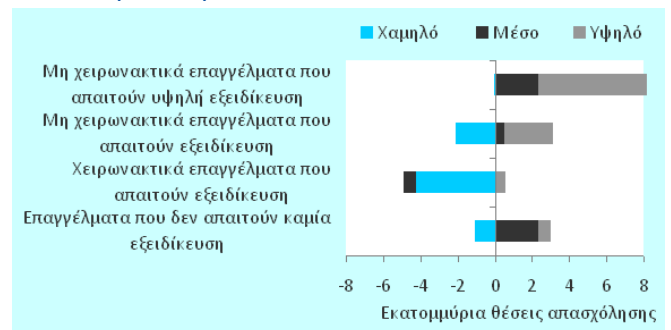
το 2020 θα έχουν υψηλότερη εξειδίκευση από ό,τι η ίδια ηλικιακή ομάδα σήμερα. Τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας των μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων θα αυξηθούν, καθώς θα εντείνεται η ανάγκη, ικανότητα ή επιθυμία για εργασία, και θα παρατείνεται ο εργασιακός βίος.

Οι κατάλληλες δεξιότητες για τις κατάλληλες θέσεις απασχόλησης;

Παρά την ύφεση, οι εργαζόμενοι με υψηλά και μεσαία προσόντα εξακολουθούν να έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρουν καλύτερες θέσεις απασχόλησης από όσους διαθέτουν χαμηλά προσόντα. Ωστόσο, από τα αποτελέσματα της πρόγνωσης προκύπτει επίσης ότι πολλά άτομα με προσόντα υψηλότερου και μεσαίου επιπέδου θα εργαστούν σε χαμηλότερου επιπέδου θέσεις απασχόλησης. Για ορισμένους η κατάσταση αυτή μπορεί να είναι προσωρινή (π.χ. πτυχιούχοι που εργάζονται σε εστιατόρια και μπαρ), όσο όμως παρατείνεται χρονικά, τόσο περισσότερο ματαιώνει τις προσδοκίες εκείνων που την υφίστανται.

Από την άλλη, αυτές οι αναντιστοιχίες επιτρέπουν σε ορισμένους να εμπλουτίσουν τις ίδιες τις θέσεις απασχόλησης που καλύπτουν, κατά τρόπο που ξεπερνά τις προσδοκίες των εργοδοτών τους. Οι αναντιστοιχίες ενδέχεται επίσης να αποτυπώνουν μια πραγματική αύξηση των εργασιακών απαιτήσεων σε πολλά επαγγέλματα, η οποία δεν έχει ακόμη καταγραφεί με τους παραδοσιακούς τρόπους.

Πίνακας 8: Μεταβολή της ζήτησης ανά κατηγορίες επαγγελμάτων και επαγγελματικά προσόντα, 2010-20 (EE-27+)

Τα αποτελέσματα που αφορούν τις αναντιστοιχίες δεν πρέπει να ερμηνεύονται κατά γράμμα. Είναι δύσκολο να υπάρξει ακριβής πρόβλεψη των τάσεων στην προσφορά (για εργατικό δυναμικό υψηλότερης μόρφωσης) και στη ζήτηση (για μεγαλύτερη αξιοποίηση των ατόμων αυτών στην απασχόληση), μεταξύ των οποίων υπάρχουν πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις. Πάντως από άλλη έρευνα του Cedefop προκύπτει ότι η απλή κατοχή περισσότερων τυπικών προσόντων από τα απαιτούμενα για μια θέση απασχόλησης δεν αποτελεί το μείζον ζήτημα. Αυτό εντοπίζεται μάλλον στην ελλιπή αξιοποίηση των πραγματικών δεξιοτήτων και γνώσεων που διαθέτουν οι εργαζόμενοι, πράγμα που επηρεάζει δυσμενώς τόσο εργαζομένους και εργοδότες, όσο και το κοινωνικό σύνολο ⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Cedefop. The skill matching challenge – analysing skill mismatch and policy implications (Η πρόκληση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων – ανάλυση των επιπτώσεων της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και των υλοποιούμενων πολιτικών) (υπό έκδοση το 2010).

Τι συνάγεται από την έρευνα

Τα αποτελέσματα της πρόγνωσης του Cedefop δείχνουν στροφή της επαγγελματικής διάρθρωσης στην Ευρώπη προς θέσεις απασχόλησης που χαρακτηρίζονται από ένταση γνώσης και δεξιοτήτων. Κατά συνέπεια, είναι σαφής η ανάγκη οι διαμορφωτές πολιτικής να δράσουν για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, με δεδομένο ότι οι γυναίκες θα διαθέτουν περισσότερα προσόντα από τους άνδρες, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα επιτρέψουν στις εργαζόμενες να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, παρέχοντας π.χ. περισσότερες ευκαιρίες συνδυασμού της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή.

Πρέπει επίσης να μάθουμε περισσότερα για το ποιες είναι οι πραγματικές γνώσεις των εργαζομένων και το τι πραγματικά μπορούν να κάνουν σε συγκεκριμένες θέσεις απασχόλησης. Η ευρύτερη χρήση της επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης καθώς και ο διά βίου επαγγελματικός προσανατολισμός μπορεί να συμβάλλουν στην καλύτερη αντιστοίχιση των δεξιοτήτων και των θέσεων απασχόλησης. Από τα αποτελέσματα της πρόγνωσης του Cedefop προκύπτει ότι οι κυβερνήσεις ενδεχομένως να χρειαστεί να δώσουν κίνητρα στους εργοδότες, προκειμένου να αυξηθεί η ζήτηση για δεξιότητες και βελτιωθεί η αξιοποίηση των δεξιοτήτων, ώστε να αποφεύγονται οι αναντιστοιχίες.

Η Ευρώπη οφείλει να φροντίσει ώστε το ανθρώπινο δυναμικό της να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες της οικονομίας. Οι πολιτικές πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στα άτομα να αναβαθμίζουν και να διευρύνουν τις δεξιότητές τους. Κάτι τέτοιο δε συμβάλει απλώς στην εξασφάλιση μιας καλύτερης θέσης απασχόλησης, αλλά και επιτρέπει στους εργαζόμενους να διαμορφώνουν τις μελλοντικές θέσεις απασχόλησης, συμβάλλοντας έτσι ενεργά στην οικονομία της καινοτομίας.

Οι ταχέως αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Βραζιλία, η Ρωσία, η Ινδία και η Κίνα (γνωστές και ως χώρες BRIC) στοχεύουν και αυτές στην αύξηση του μεριδίου τους όσον αφορά τις υψηλού επιπέδου θέσεις απασχόλησης. Η Ευρώπη δεν έχει περιθώρια για εφησυχασμό.

Πρόγνωση δεξιοτήτων ... τα πρώτα βήματα

Μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε σύστημα για την πραγματοποίηση σταθερών προγνώσεων για τις δεξιότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Cedefop δημιούργησε τη βάση για τη διενέργεια τέτοιων προγνώσεων, οι οποίες ανανεώνονται ανά διετία.

Η πρόβλεψη των μεταβαλλόμενων αναγκών σε δεξιότητες βρίσκεται στο επίκεντρο της πρωτοβουλίας «Νέες δεξιότητες για νέα επαγγέλματα» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η νέα πρόγνωση του Cedefop για τη μεταβαλλόμενη ζήτηση και προσφορά δεξιοτήτων μέχρι το 2020 επικαιροποιεί τις προγνώσεις που πραγματοποιήθηκαν το 2007/08. Χρησιμοποιεί νέα δεδομένα και βελτιωμένες μεθόδους για την εκτίμηση του μεσοπρόθεσμου αντίκτυπου της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008 και της παρεπόμενης ύφεσης.

Υπάρχει βέβαια περιθώριο βελτίωσης των προγνώσεων. Χρειάζεται να βελτιωθούν οι πηγές δεδομένων, να εκπονηθούν νέες έρευνες και να μελετηθούν πιο εμπειριστωμένα οι επαγγελματικές απαιτήσεις. Το Cedefop θα εξακολουθήσει να βελτιώνει τις προγνώσεις του, πραγματοποιώντας ειδικές έρευνες στα θέματα της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων, και εξετάζοντας τις ανάγκες για δεξιότητες κατά οικονομικούς τομείς - και όσον αφορά τη ζήτηση για πράσινες θέσεις απασχόλησης - ενώ σήμερα υλοποιεί πιλοτικά μια νέα ευρωπαϊκή δημοσκόπηση των εργοδοτών σχετικά με τις ανάγκες τους σε δεξιότητες.

Cedefop. *Skill supply and demand in Europe: medium-term forecast up to 2020* (Προσφορά και ζήτηση δεξιοτήτων στην Ευρώπη: μεσοπρόθεσμη πρόγνωση μέχρι το 2020). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων (υπό έκδοση την άνοιξη του 2010)